

YATIRIMCI ANALİZİ

YATIRIMCI ANALİZİ

Yatırımcı profili...

Sermaye piyasası ile ilgili istatistiklerin belki de en önemlisi yatırımcılarla ilgili verilerdir. Çünkü, ortaya konan diğer tüm veriler yatırımcıların yatırım kararlarının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan, sermaye piyasası yatırımcısının analizinin yapılması, piyasanın sağlıklı gelişimi açısından önemli ipuçları sunabilmektedir.

...stratejik kararlara yardımcı olmaktadır.

Aracı kurumlar açısından bakıldığında, hisse senedi yatırımcısı ile ilgili bilgilere sahip olunması, alınacak stratejik kararlarda, sunulacak ürün çeşidinin belirlenmesinde ve hizmet kalitesini artırmada katkıda bulunabilmektedir.

Takasbank A.Ş. 2 Ocak 2004 itibarı ile yatırımcı verilerini güncellemiştir.

Son yıllarda yurtdışındaki borsalarda da yatırımcı analizi ile ilgili çalışmalara önem verildiği görülmektedir. Ülkemizde bu yöndeki ilk çalışma 2002 yılında Takasbank ve TSPAKB işbirliği ile yürütülmüştür. Yatırımcı profili verileri Takasbank A.Ş. tarafından en son 2 Ocak 2004 tarihi itibarı ile güncellenmiştir.

Bu bölümdeki analizde genel büyüklükler 31 Ocak 2003 ve 2 Ocak 2004 tarihleri arasındaki 11 aylık dönem için karşılaştırmalı olarak verilecek, detay veriler ise 2 Ocak 2004 tarihi itibarı ile sunulacaktır. Yatırımcı profili ile ilgili tüm dönemlere ait detaylı veriler ise www.tspakb.org.tr adresli internet sitemizde yayınlanmaktadır.

HESAP VE YATIRIMCI SAYILARI

Aşağıdaki tablo hesap sayıları ile ilgili özet verileri içermektedir.

Hesap Sayıları Özet Verileri	31.01.2003	02.01.2004	Değişim
Toplam Açık Hesap	2,058,359	2,108,328	2.4%
İsimsiz Hesap	206,744	210,633	1.9%
Tanımlı Açık Hesap	1,851,615	1,897,695	2.5%
Bireysel Açık Hesap	1,842,652	1,885,682	2.3%
Kurumlar Açık Hesap	8,963	12,013	34.0%
Toplam Bakiyeli Hesap	1,104,728	1,032,909	-6.5%
Bakiyeli Bireysel Hesaplar	1,101,242	1,028,906	-6.6%
Bakiyeli Kurum Hesapları	3,486	4,003	14.8%
Toplam Bakiyesiz Hesap	746,887	864,786	15.8%
Bakiyesiz Bireysel Hesaplar	741,410	856,776	15.6%
Bakiyesiz Kurum Hesapları	5,477	8,010	46.2%

Kaynak: Takasbank A.Ş.

Tablodaki verilerin açıklanması ve tanımlanması sonraki bölümlerin anlaşılmasını da kolaylaştıracaktır. 2 Ocak 2004 verilerine bakılırsa, Takasbank A.Ş. nezdinde açık olan toplam 2,1 milyon adet hesap bulunmaktadır. İsimsiz Hesaplar, kimlik

bilgileri henüz Takasbank A.Ş.'ye ulaştırılmamış olan yatırımcılara ait hesapları ifade etmektedir.

Kimlik bilgileri alınmış, tanımlı yatırımcılara ait 1,9 milyon adet "tanımlı açık hesap" bulunmaktadır. Bu hesapların 1,89 milyonu bireysel yatırımcılara, yaklaşık 12,000 adeti kurumlara aittir. Bu tabloda kurumlar, yatırım fonları, anonim ve limited şirketler, vakıflar, kooperatifler vb. tüm tüzel kişileri kapsamaktadır.

Bakiyeli hesaplar, içinde hisse senedi veya yatırım fonu bulunan hesapları ifade etmektedir. Toplam 1,9 milyon adet hesabın sadece 1,03 milyonu bakiyelidir. Diğer bir deyişle, toplam açık hesapların %46'sında menkul kıymet bulunmamaktadır. Kurumlarda ise bakiyesiz hesap oranı %67 ile daha yüksek seviyelerdedir.

Bakiyesiz hesaplar, genel olarak piyasadan çekilmiş yatırımcılarla ilgili bir gösterge olarak yorumlanabilir. Yatırımcı bir aracı kuruluştaki hesap açmış, menkul kıymet yatırımı yapmış, fakat daha sonra çeşitli sebeplerle menkul kıymetlerini satmış ve hesabı bakiyesiz kalmıştır. Özetle, bakiyesiz hesaplar menkul kıymet yatırımı aşına olan fakat verilerin alındığı tarih itibarı ile menkul kıymet yatırımı olmayan yatırımcıları göstermektedir.

Takasbank A.Ş. nezdinde yatırımcı bazında saklama esas alınsa da hesap sayıları ile yatırımcı sayıları farklı olmaktadır. Fark, birden fazla aracı kurumda hesabı olan yatırımcılardan, müşterek hesaplardan ve isimsiz hesaplardan kaynaklanmaktadır. Aşağıdaki tabloda mükerrer sayımlardan ve diğer etkilerden arındırılmış yatırımcı sayıları sunulmaktadır.

Yatırımcı Sayıları Özet Verileri	31.01.2003	02.01.2004	Değişim
Toplam Yatırımcı Sayısı	1,626,405	1,676,528	3.1%
Bireysel Yatırımcı Sayısı	1,619,844	1,667,690	3.0%
Kurum Sayısı	6,561	8,838	34.7%
Toplam Bakiyeli Yatırımcı	973,439	906,718	-6.9%
Bakiyeli Bireysel Yatırımcı	971,156	904,030	-6.9%
Bakiyeli Kurumlar	2,283	2,688	17.7%
Toplam Bakiyesiz Yatırımcı	652,966	769,810	17.9%
Bakiyesiz Bireysel Yatırımcı	648,688	763,660	17.7%
Bakiyesiz Kurumlar	4,278	6,150	43.8%

Kaynak: Takasbank A.Ş.

Hesap ve yatırımcı sayıları verileri birleştirildiğinde, toplam 1,9 milyon adet hesaba sahip olan 1,68 milyon yatırımcı bulunduğu görülmektedir. Öte yandan, toplam 8.838 kurumun 12.013 adet açık hesabı bulunmaktadır. Bu kurumların ise sadece 2.688'ine ait olan 4.003 adet hesapta menkul kıymet bulunmaktadır.

31 Ocak 2003 - 2 Ocak 2004 arasındaki 11 aylık dönem dikkate alındığında, toplam tanımlı hesap sayısının %2,5 artışla 1,9 milyon adete çıktığı görülmektedir. Aynı dönemde toplam

1,9 milyon adet "tanımlı açık hesap" bulunmaktadır.

Açık hesapların %46'sı bakiyesizdir.

Hesap sayıları ile yatırımcı sayıları farklıdır.

1,68 milyon yatırımcının 1,9 milyon adet açık hesabı bulunmaktadır.

Toplam yatırımcı sayısı artmıştır.

yatırımcı sayısı da %3 artışla 1,63 milyondan 1,68 milyona çıkmıştır. Fakat, bakiyeli hesap ve bakiyeli yatırımcı sayısı düşmüştür.

Fakat artışın tamamı yeni yatırımcılardan kaynaklanmamaktadır.

Tanımlı hesap ve yatırımcı sayısındaki artışların önemli bir kısmı yeni yatırımcılardan kaynaklanmaktadır. Artışın ikinci kaynağı ise, özellikle yabancı yatırımcılara saklama hizmeti veren kurumlardaki hesapların detaylandırılmış olmasıdır.

Artışın en önemli sebebi alt hesap detaylandırmasıdır.

Finansal işlemlerde vergi kimlik numarası kullanma zorunluluğu getirilmesi ile beraber, saklama hizmeti veren kurumlarda toplu olarak takip edilen hesapların alt müşteri detaylarının da ayrı hesaplar haline getirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Detaylandırılan hesaplar dışında kalan yatırımcı sayısındaki artış, piyasaya yeni katılan yatırımcılardan kaynaklanmaktadır.

Bakiyeli hesap ve bakiyeli yatırımcı sayısı ise düşmüştür.

Toplam açık hesap sayısı, yatırımcı tabanının göstergesidir. Bakiyeli hesap sayısı ise tasarrufların sermaye piyasasına yönelimi açısından önemli olmaktadır.

Bakiyeli hesap sayısı %6,5 düşüşle 1,1 milyon adetten 1,03 milyon adete gerilemiştir. Bakiyeli yatırımcı sayısı ise %6,9 azalarak 973.439 adetten 906.718 adete düşmüştür.

Özetlemek gerekirse, dikkate alınan 11 aylık dönemde piyasaya yeni yatırımcılar katılmıştır. Fakat, menkul kıymetlerini satarak piyasadan çekilen yatırımcı sayısı daha fazla olmuştur.

YATIRIMCI KATEGORİLERİ

Hesap ve yatırımcı sayılarındaki genel gelişmelerin ardından hesap sayıları biraz daha detaylı incelenebilir. Tabloda Takasbank A.Ş. nezdindeki hesaplar yatırımcı kategorileri bazında sunulmuştur.

Bu tabloda tüzel kişiler, anonim ve limited şirketleri ifade etmektedir. "Diğer" kategorisi ise vakıflar, kooperatifler vb. kurumları kapsamaktadır.

Yabancı yatırımcılarda bakiyesiz hesap oranı daha yüksektir.

İlk dikkati çeken bakiyesiz hesap oranlarındaki artıştır. Yabancı yatırımcıların bakiyesiz hesaplarının yerli yatırımcılardan çok daha yüksek olduğu da görülmektedir.

Yabancı fon hesaplarındaki artış alt hesap detaylandırmasından kaynaklanmaktadır.

İkinci olarak, yabancı fon ve tüzel kişi sayısındaki artış dikkat çekmektedir. Yabancı fonlara ait bakiyeli hesap sayısı 205 adetten 400 adete, açık hesap sayısı da 632'den 1.676'ya çıkmıştır. Fakat bu artış, yabancı yatırımcı sayısının artmasından çok, yukarıda bahsedilen alt hesap detaylandırmasından kaynaklanmaktadır.

Takasbank Nezindeki Hesaplar						
Yatırımcı Kategorisi	31.01.2003			02.01.2004		
	Bakiyeli Hesap Sayısı	Açık Hesap Sayısı	Bakiyeesiz Hesap Oranı	Bakiyeli Hesap Sayısı	Açık Hesap Sayısı	Bakiyeesiz Hesap Oranı
Yabancı	4,652	8,694	46.49%	5,008	11,133	55.02%
Fon	205	632	67.56%	400	1,676	76.13%
Tüzel	398	1,557	74.44%	763	2,991	74.49%
Gerçek	4,042	6,485	37.67%	3,837	6,447	40.48%
Diğer	7	20	65.00%	8	19	57.89%
Yerli	1,100,076	1,842,921	40.31%	1,027,901	1,886,562	45.51%
Fon	132	292	54.79%	135	353	61.76%
Tüzel	2,559	6,173	58.55%	2,513	6,655	62.24%
Gerçek	1,097,200	1,836,167	40.25%	1,025,069	1,879,235	45.45%
Diğer	185	289	35.99%	184	319	42.32%
Toplam	1,104,728	1,851,615	40.34%	1,032,909	1,897,695	45.57%
İsimsiz Hesaplar	88,461	206,744	57.21%	93,177	210,633	55.76%
Genel Toplam	1,193,189	2,058,359	42.03%	1,126,086	2,108,328	46.59%

Kaynak: Takasbank A.Ş.

YATIRIMCI PORTFÖYLERİ

Yatırımcı kategorilerine göre hisse senedi portföy büyüklükleri incelendiğinde genel portföy büyüklüğünün dolar bazında %106 oranında arttığı görülmektedir. Aynı dönemde İMKB-100 endeksi dolar bazında %105 oranında yükselmiştir.

Takasbank A.Ş.'deki hisse senedi değeri dolar bazında %106 artmıştır.

Takasbank Nezindeki Hesaplar						
Yatırımcı Kategorisi	31.01.2003			02.01.2004		
	Portföy Değeri (milyar TL)	Portföy Değeri (milyon \$)	Portföy Değeri (% Pay)	Portföy Değeri (milyar TL)	Portföy Değeri (milyon \$)	Portföy Değeri (% Pay)
Yabancı	5,952,596	3,625	42.76%	12,390,595	8,850	50.74%
Fon	2,269,068	1,382	16.30%	5,493,090	3,924	22.50%
Tüzel	3,547,244	2,160	25.48%	6,742,935	4,816	27.61%
Gerçek	83,361	51	0.60%	118,017	84	0.48%
Diğer	52,923	32	0.38%	36,553	26	0.15%
Yerli	7,756,297	4,723	55.71%	11,716,450	8,369	47.98%
Fon	179,825	110	1.29%	392,034	280	1.61%
Tüzel	1,199,282	730	8.61%	1,774,162	1,267	7.27%
Gerçek	6,204,647	3,778	44.57%	9,247,644	6,605	37.87%
Diğer	172,543	105	1.24%	302,611	216	1.24%
Toplam	13,708,893	8,348	98.47%	24,107,046	17,219	98.72%
İsimsiz Hesaplar	212,536	129	1.53%	311,414	222	1.28%
Genel Toplam	13,921,429	8,477	100.00%	24,418,459	17,442	100.00%

Kaynak: Takasbank A.Ş.

Toplam portföy büyüklüğü içinde yabancı yatırımcıların payı %43'ten %51'e çıkmıştır. Portföy büyüklüğündeki artış özellikle yabancı fonlarda belirgindir.

Ülkemizde hisse senedine yatırım yapan fonların boyutunun küçük kaldığı tablodan gözlenmektedir. Yerli fonlar, toplam 392

Hisse senetlerinin %1,6'sı yerli yatırım fonlarındadır.

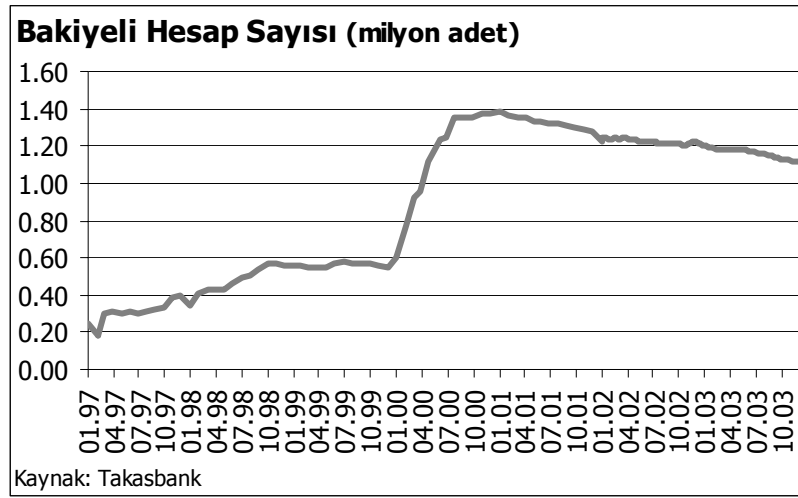
trilyon TL (280 milyon \$) tutarındaki hisse senedi portföyleri ile toplam hisse senetlerinin %1,6'sını ellerinde bulundurmaktadırlar.

Hisse senedi piyasasının, %38 pay ile ağırlıklı olarak yerli bireysel yatırımcının elinde olduğu görülmektedir.

BAKİYELİ HESAP SAYISI

Bakiyeli hesap sayısı düşüş trendindedir.

Hisse senetleri piyasasında son üç yıldır yaşanmakta olan durgunluk yatırımcıların piyasadan çekilmelerine yol açmıştır. 2000 yılındaki olumlu piyasa koşulları ve geniş tabanlı halka arzlarla hızla artan bakiyeli hesap sayısı 2001 yılı kriziyle beraber düşüş trendine girmiştir.

Ocak 2001'de 1,4 milyon adet ile en yüksek seviyesine ulaşan bakiyeli hesap sayısı düzenli bir azalışla Ocak 2004 itibarı ile 1,1 milyon adete inmiştir. Grafikte kullanılan veriler, isimli bakiyeli hesap sayılarını da içermektedir.

Aracı kurum kategorileri bazında bakiyeli hesap sayılarının dağılımı aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Hesap Sayısı Dağılımı		
	2002	2003
Büyük	78.1%	87.6%
Orta	16.6%	10.7%
Küçük	5.3%	1.7%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: Takasbank A.Ş.

Acentelerdeki hesap sayıları da dikkate alınmıştır.

Bazı banka kökenli aracı kurumlarda yatırımcı hesapları sadece aracı kurumda değil, acentesi olan bankada da bulunmaktadır. Fakat, yatırım hesabına sahip olan müşterilerin, acente vasıtası ile de olsa, hisse senedi işlemleri için nihai olarak aracı kurumun müşterisi olduğu varsayılmış ve tabloda banka kökenli aracı

kurumdaki hesap sayıları ile ilgili bankada bulunan yatırım hesabı sayılarının toplamı dikkate alınmıştır.

Büyük kategorisindeki aracı kurum sayısı 2003 yılında 25'ten 33'e çıkmıştır. Bu kurumlarda toplam hesap sayısının %88'i bulunmaktadır. Fakat tek bir aracı kurum, Büyük kategorisindeki aracı kurumlarda bulunan hesapların %49'unu, toplam hesapların ise %38'ini temsil etmektedir.

Hesapların %88'i Büyük kurumlarda bulunmaktadır.

Orta ölçekli kurum sayısı 45'ten 57'ye çıkmış olsa da hesap sayılarından aldıkları pay %17'den %11'e gerilemiştir. Küçük kurumların hesap sayısı payındaki gerileme ise ağırlıklı olarak kurum sayısının 49'dan 26'ya düşmesinden kaynaklanmaktadır.

PORTFÖY BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE YATIRIMCILAR

Bireysel ve tüzel tüm yatırımcılar portföy büyüklüklerine göre sıralandığında, ilk on yatırımcının 2,3 milyar \$ portföy değeri ile toplam hisse senetlerinin %13'ünü ellerinde bulundurdukları görülmektedir. 31 Ocak 2003 tarihli verilerde ise bu rakam %21 idi. 2 Ocak 2004 itibarı ile ilk on yatırımcının toplam hisse senetleri içindeki payının düşmesindeki en önemli sebep alt hesap detaylandırmasıdır.

Alt hesap detaylandırmasıyla portföy dağılımı daha dengeli hale gelmiştir.

Daha önce toplu olarak tek hesap altında izlenen yatırımcıların, alt hesaplardaki yatırımcılar bazında takip edilmeye başlanmasıyla ilk on yatırımcının portföy değerleri de düşmüştür.

Portföy Büyüklüklerine Göre Toplam Yatırımcı Sayısı				
02.01.2004	Portföy Değeri (milyar TL)	Portföy Değeri (milyon \$)	Toplam P. Değeri	Payı
10	3,195,107	2,282	13.26%	
100	9,160,865	6,543	38.03%	
1,000	16,247,641	11,605	67.44%	
10,000	19,564,850	13,975	81.21%	
100,000	22,648,697	16,178	94.01%	
500,000	24,046,392	17,176	99.81%	
906,718	24,091,214	17,208	100.00%	

Kaynak: Takasbank A.Ş.

Toplam Yatırımcı Sayısı Tablosundaki en büyük portföye sahip ilk on yatırımcının dokuzu tüzel kişi olup, biri yerli gerçek kişidir. Tüzel kişilerden bir tanesi yerli kurum, 3 tanesi yabancı fondur. Kalan 5 kurum ise yabancı tüzel kişi niteliğindeki banka ve aracı kurum gibi alt hesaplarında daha fazla müşteri bulunduran kurumlardır. Dolayısıyla, söz konusu ilk on yatırımcı, gerçekte daha geniş bir yatırımcı kitlesini temsil etmektedirler.

En büyük portföye sahip ilk 10 yatırımcının 9'u tüzel kişidir.

İlk 10 bireysel yatırımcı 387 milyon \$'lık hisse senedi portföyüne sahiptir.

Tüzel kişilerin dışında sadece bireysel yatırımcıların portföy büyüklükleri göz önüne alındığında ilk on yatırımcının toplam 387 milyon \$ tutarında hisse senedine sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, kişi başına ortalama portföy büyüklüğü 38,7 milyon \$ olarak hesaplanmaktadır. Bireysel yatırımcılarda portföy konsantrasyonu daha dengelidir.

Tablonun son sütununda görülen "Toplam Piyasa Değerine Oranı" ifadesi, aşağıdaki kategorilerdeki bireysel yatırımcıların Takasbank'taki toplam hisse senedi portföylerinin ne kadarını temsil ettiğini göstermektedir. Örneğin ilk 10 gerçek kişi, bireysel yatırımcıların portföylerinin %5,79'una sahipken, Takasbank'taki tüm hisselerin %2,25'ine sahiptir. Benzer şekilde, tüm bireysel yatırımcıların (904.030 kişi) tüm hisse senetleri içindeki payının %39 olduğu izlenmektedir.

Portföy Büyüklüklerine Göre Bireysel Yatırımcı Sayısı				
02.01.2004	Portföy Değeri (milyar TL)	Portföy Değeri (milyon \$)	Bireysel P. Değerine Oranı	Toplam P. Değerine Oranı
10	541,348	387	5.79%	2.25%
100	1,317,755	941	14.09%	5.47%
1,000	2,745,885	1,961	29.37%	11.40%
10,000	4,998,255	3,570	53.46%	20.75%
100,000	7,929,203	5,664	84.81%	32.91%
500,000	9,306,112	6,647	99.53%	38.63%
904,030	9,349,830	6,678	100.00%	38.81%

Kaynak: Takasbank A.Ş.

400.000 yatırımcının ortalama portföyü 77 \$'dır.

Bireysel yatırımcılarda dikkati çeken bir diğer unsur tabloda portföy değeri en düşük olan yatırımcıların bulunduğu son satırdadır. En düşük portföye sahip 404.030 adet yatırımcının toplam portföy büyüklüğü 31,2 milyon \$'dır. Bu kategorideki yatırımcıların kişi başına ortalama portföy büyüklüğü 77 \$ olarak hesaplanmaktadır.

Portföy Büyüklüklerine Göre Tüzel Kişi Yatırımcı Sayısı				
02.01.2004	Portföy Değeri (milyar TL)	Portföy Değeri (milyon \$)	Tüzel Kişi P. Değerine Oranı	Toplam P. Değerine Oranı
10	2,128,549	1,520	24.99%	8.84%
100	6,110,746	4,365	71.75%	25.37%
1,000	8,514,881	6,082	99.97%	35.34%
2,035	8,517,096	6,084	100.00%	35.35%

Kaynak: Takasbank A.Ş.

Şirketlerde bakiyesiz hesap oranı %70'tir.

Benzer tablo, anonim ve limited şirketleri içeren tüzel kişiler için de hazırlanmıştır. Anonim ve limited şirketlere yerli ve yabancı banka ve aracı kurumlarla, holdingler gibi finansal kuruluşlar da dahildir. Takasbank'ta 6.720 anonim veya limited şirketin açık hesabı bulunmaktadır. Bunlardan 2.035'inin hesabı bakiyelidir. Bakiyesiz hesap oranı %70'tir. Bakiyeli tüzel kişilerden 1.000

tanesi ise neredeyse tüm tüzel kişi portföylerine sahip olup kalan 1.035 şirketin hesaplarında toplam 1,6 milyon \$ tutarında menkul kıymet bulunmaktadır.

Anonim ve limited şirketler Takasbank'taki toplam hisse senetlerinin %35'ine sahiptir.

Portföy Büyüklüklerine Göre Yatırım Fonu Sayısı				
	Portföy Değeri	Portföy Değeri	Yatırım Fonu P. Değeri	Toplam P. Değeri
02.01.2004	(milyar TL)	(milyon \$)	Oranı	Oranı
10	2,295,186	1,639	39.00%	9.53%
100	4,920,538	3,515	83.61%	20.42%
492	5,885,124	4,204	100.00%	24.43%

Kaynak: Takasbank A.Ş.

Yatırım fonları ise ayrı bir tablo olarak sunulmaktadır. Takasbank'ta hesabı olan toplam 1.795 adet fon bulunmaktadır. Fakat bunların sadece 492 adedi (%27'si) bakiyelidir. İlk 100 fon, toplam fon portföylerinin %84'ünü oluşturmaktadır.

Toplam hisse senedi portföylerine bakıldığında ise yatırım fonlarının %24,4'lük payı olduğu görülmektedir. Bu ağırlığın ise yabancı fonlara ait olduğunu, yerli fonların toplamdaki payının sadece %1,6 olduğunu söylemek gerekmektedir.

Yatırım fonlarında ağırlık yabancıdadır.

Portföy Büyüklüklerine Göre Diğer Yatırımcı Sayısı				
	Portföy Değeri	Portföy Değeri	Diğer P. Değeri	Toplam P. Değeri
02.01.2004	(milyar TL)	(milyon \$)	Oranı	Oranı
10	250,083	179	73.74%	1.04%
100	339,029	242	99.96%	1.41%
161	339,164	242	100.00%	1.41%

Kaynak: Takasbank A.Ş.

Şirket veya fon sınıflandırmasına dahil olmayan, vakıflar, kooperatifler gibi tüzel kişilerin portföy büyüklüklerine göre sıralaması yukarıdaki tabloda "Diğer Yatırımcı" kategorisinde sunulmuştur. Açık hesabı olan toplam 323 diğer tüzel yatırımcının yarısının hesabı bakiyelidir. Bunlardan 100 tanesi ise neredeyse tüm "diğer tüzel kurum" portföylerini temsil etmektedir.

Kooperatifler, vakıflar gibi kurumlar toplam hisse senetlerinin %1,4'üne sahiptir.

Portföy büyüklüklerine başka bir açıdan da bakmak mümkündür. Belirli portföy büyüklüğü aralıkları bazındaki yatırımcı sayıları aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Tablo tüm gerçek ve tüzel kişilerin toplamı olarak verilmiştir.

Bakiyesiz yatırımcılar hariç tutulduğunda, bakiyeli 906.718 yatırımcının %87'sinin 10 milyar TL'nin (7.140 \$) altında portföye sahip olduğu görülmektedir. Bu yatırımcıların toplam 855 milyon \$ olan portföy büyüklüğü ise toplam hisse

Yatırımcıların %87'sinin portföyü 10 milyar TL'nin altındadır.

senetlerinin %5'ini oluşturmaktadır. Bu kategorideki yatırımcıların ortalama portföy büyüklüğü 1.089 \$'dır.

Portföy Değer Aralıklarına Göre Toplam Yatırımcı Sayısı				
Portföy Değeri (milyar TL)	Toplam Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (milyar TL)	Portföy Değeri (milyon \$)	PD Payı
0	769,810	0	0	0.00%
< 10	784,928	1,196,934	855	4.97%
11 - 50	94,619	1,997,786	1,427	8.29%
51 - 100	13,958	966,166	690	4.01%
101 - 500	10,459	2,066,736	1,476	8.58%
501 - 1.000	1,169	812,718	581	3.37%
1.000 >	1,585	17,050,874	12,179	70.78%
Toplam	1,676,528	24,091,214	17,208	100.00%

Kaynak: Takasbank A.Ş.

Toplam yatırımcıların geriye kalan %13'ü ise hisse senetlerinin %95'ine sahiptir. Hisse senedi portföy konsantrasyonunun bu derece yüksek görünmesinde kurumların sahip olduğu portföylerin etkisi büyüktür. Bu nedenle aşağıda bireysel yatırımcılar için benzer bir tablo sunulmuştur.

Portföy Değer Aralıklarına Göre Bireysel Yatırımcı Sayısı					
Portföy Değeri (milyar TL)	Bireysel Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (milyar TL)	Portföy Değeri (milyon \$)	Bireysel PD Payı	Toplam PD Payı
0	763,660	0	0	0.00%	0.00%
< 10	783,878	1,195,597	854	12.79%	4.96%
11 - 50	94,391	1,992,173	1,423	21.31%	8.27%
51 - 100	13,857	958,987	685	10.26%	3.98%
101 - 500	10,144	1,985,421	1,418	21.23%	8.24%
501 - 1.000	1,018	700,606	500	7.49%	2.91%
1.000 >	742	2,517,046	1,798	26.92%	10.45%
Toplam	1,667,690	9,349,830	6,678	100.00%	38.81%

Kaynak: Takasbank A.Ş.

Bu tabloda da benzer konsantrasyon rakamlarına ulaşılmaktadır. Bakiyeli bireysel yatırımcı sayısı 904.030'dur. Bu toplamın %87'si 10 milyar TL'nin altında portföye sahip olan yatırımcılardır. Portföy değerleri ise 854 milyon \$ ile toplam bireysel yatırımcı portföylerinin %13'ünü oluşturmaktadır.

Bireysel yatırımcıların %13'ü toplam bireysel portföylerin %87'sine sahiptir.

10 milyar TL'nin üzerinde portföye sahip olan yatırımcılar toplam bireysel yatırımcıların %13'ünü (120.152 kişi) oluşturmaktadır. Bu 120.000 kişi, toplam bireysel portföylerin %87'sine, tüm hisse senetlerinin ise %34'üne sahiptir.

742 kişi tüm hisse senetlerinin %10,4'üne sahiptir.

1 trilyon TL'nin üzerinde hisse senedi portföyüne sahip olan 742 kişi vardır. Bu kategoride kişi başına ortalama portföy büyüklüğü 2,4 milyon \$'dır. Bu 742 kişi tüm hisse senetlerinin %10'una sahiptir.

Aşağıdaki tablo ise bireysel yatırımcı dışında kalan kurumların portföy büyüklüklerine göre verilerini içermektedir. Bakiyeli kurum sayısı 2.688'dir. Bu kurumların %39'unun portföyü 10 milyar TL'den az tutarda hisse senedinden oluşmaktadır. Bu kategorideki kurumların ortalama portföy büyüklüğü 910 \$'dır.

Bakiyeli kurum hesaplarının %39'unun portföyü 10 milyar TL'nin altındadır.

Portföy Değer Aralıklarına Göre Tüzel Kişi Yatırımcı Sayısı					
Portföy Değeri (milyar TL)	Bireysel Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (milyar TL)	Portföy Değeri (milyon \$)	Tüzel Kişi PD Payı	Toplam PD Payı
0	6,150	0	0	0.00%	0.00%
< 10	1,050	1,337	1	0.01%	0.01%
11 - 50	228	5,613	4	0.04%	0.02%
51 - 100	101	7,178	5	0.05%	0.03%
101 - 500	315	81,315	58	0.55%	0.34%
501 - 1.000	151	112,112	80	0.76%	0.47%
1.000 >	843	14,533,828	10,381	98.59%	60.33%
Toplam	8,838	14,741,384	10,530	100.00%	61.19%

Kaynak: Takasbank A.Ş.

1 trilyon TL'nin üzerinde hisse senedi portföyüne sahip olan 843 adet kurum, toplam kurum portföylerinin %98,6'sını ellerinde bulundurmaktadır. Kurum başına ortalama portföy büyüklüğü ise 12,3 milyon \$'dır. Bu 843 kurum toplam hisse senetlerinin %60,3'üne sahiptir. Buradaki kurumların bankalar, aracı kurumlar, yatırım fonları gibi çok daha geniş yatırımcı kitlesine hizmet veren kurumlar olduğunu hatırlatmak faydalı olacaktır.

843 kurum, tüm hisse senetlerinin %60'ına sahiptir.

YAŞ GRUPLARINA GÖRE YATIRIMCILAR

Bireysel yatırımcıların ve portföy değerlerinin yaş gruplarına göre dağılımı aşağıda sunulmuştur. Toplam bireysel yatırımcı sayısı 1.667.690, toplam portföy büyüklüğü ise 9,35 katrilyon TL'dir (6,68 milyar \$).

Yaş Gruplarına Göre Yatırımcılar ve Portföy Büyüklüğü Dağılımı	0-19 Yaş		20-39 Yaş		40-59 Yaş		60 Yaş ve Üzeri	
	Port. Değ. (milyar TL)	Yatırımcı Sayısı	Bireysel Yatırımcı Sayısı	Bireysel Yatırımcı Sayısı	Bireysel Yatırımcı Sayısı	Bireysel Yatırımcı Sayısı	Bireysel Yatırımcı Sayısı	Bireysel Yatırımcı Sayısı
0	0.18%	0.00%	24.68%	0.00%	17.40%	0.00%	3.53%	0.00%
< 10	0.20%	0.04%	20.84%	4.85%	21.84%	6.57%	4.12%	1.33%
11 - 50	0.02%	0.06%	1.85%	6.78%	3.12%	11.83%	0.67%	2.64%
51 - 100	0.00%	0.04%	0.23%	2.85%	0.47%	5.77%	0.13%	1.60%
101 - 500	0.00%	0.07%	0.16%	5.38%	0.34%	11.75%	0.11%	4.03%
501 - 1.000	0.00%	0.01%	0.01%	1.68%	0.03%	4.15%	0.01%	1.65%
1.000 >	0.00%	0.07%	0.01%	4.18%	0.02%	15.70%	0.01%	6.97%
Toplam	0.40%	0.28%	47.79%	25.73%	43.22%	55.76%	8.59%	18.23%

Kaynak: Takasbank A.Ş.

Yatırımcıların yaklaşık yarısı 20-39 yaş aralığındadır. Bu yaş grubu, toplam bireysel portföy değerinin %26'sına sahiptir. 40-59 yaş grubundaki yatırımcılar ise sayıca toplam yatırımcıların

Yatırımcıların yarısı 40 yaşın altındadır.

%43'ünü oluştursa da toplam portföy değerinin %56'sına sahiptirler.

Yaş Gruplarına Göre Ortalama Portföy Büyüklükleri					
Portföy Değeri					Genel
(myr.TL)	0-19 Yaş	20-39 Yaş	40-59 Yaş	60 Yaş+	Ortalama
< 10	1.1	1.3	1.7	1.8	1.5
11 - 50	22.1	20.6	21.3	21.9	21.1
51 - 100	71.4	69.2	69.0	69.9	69.2
101 - 500	169.9	192.4	195.8	200.6	195.7
501 - 1.000	693.5	685.7	694.6	675.2	688.2
1.000 >	2,165.3	2,590.3	3,725.8	3,358.0	3,392.2
Ort. (myr.TL)	4.0	3.0	7.2	11.9	10.3
Ort. (\$)	2,850	2,156	5,167	8,495	7,387

Kaynak: Takasbank A.Ş.

Yaşla beraber portföy büyüklüğü artmaktadır.

Yaş gruplarına göre ortalama portföy büyüklükleri dikkate alındığında ilk görülen, yaşla beraber ortalama portföy büyüklüğünün de arttığıdır.

20-39 yaş grubunun ortalama portföy büyüklüğü 2.156 \$ iken 60 yaş üstünde bu rakam 8.495 \$'a çıkmaktadır.

Bireysel hisse senedi yatırımcısının ortalama portföy büyüklüğü 7.387 \$'dır.

10 milyar TL'den az portföyü olan 20 yaş altındaki grup en düşük ortalama portföye sahiptir. Bu grupta kişi başına ortalama portföy büyüklüğü 1,1 milyar TL'dir (784 \$).

En yüksek ortalama portföye 40-59 yaş grubu sahiptir.

En yüksek ortalama portföye sahip olan grup ise 1 trilyon TL'nin üzerinde hisse senedine sahip olan 40-59 yaş grubudur. Bu grupta 394 kişi bulunmaktadır.

VATANDAŞLIK VE CİNSİYET GRUPLARINA GÖRE YATIRIMCILAR

Portföy büyüklüklerinin ardından, bireysel yatırımcıların demografik özelliklerinin incelenmesi, genel bir yatırımcı profili çıkarılmasına yardımcı olacaktır.

Yabancı yatırımcılar, ikametgahından bağımsız olarak vatandaşlık bazında tanımlanmıştır. Yerli yatırımcılar, yurtdışında yerleşik T.C. vatandaşlarını da kapsamaktadır.

Yatırımcıların dörtte üçü erkektir.

Hisse senedi yatırımcısının dörtte üçü erkektir. Yerli ve yabancı uyruklu yatırımcılarda cinsiyet dağılımı benzerdir.

Erkek yatırımcılar daha genç.

Kadınların %45'i 40 yaşın altında, %45'i 40-59 yaş aralığında, %10'u ise 60 yaş üstündedir. Erkeklerde ise bu oranlar sırasıyla %49, %43 ve %8'dir. Kesin yaş ortalaması verileri elde

olmamakla beraber, dağılım oranları erkek yatırımcıların kadın yatırımcılara oranla daha genç olduğu izlenimi vermektedir.

Bireysel yatırımcıların %0,4'ü yabancı uyrukludur. Yabancı uyrukluların %13'ü 60 yaş üzerindedir.

Vatandaşlık ve Cinsiyet Gruplarına Göre Yatırımcılar			Sayı	Pay
0-19 Yaş	Yerli	Erkek	3,988	0.24%
		Kadın	2,659	0.16%
	Yabancı	Erkek	20	0.00%
		Kadın	10	0.00%
20-39 Yaş	Yerli	Erkek	597,898	35.85%
		Kadın	196,086	11.76%
	Yabancı	Erkek	2,173	0.13%
		Kadın	766	0.05%
40-59 Yaş	Yerli	Erkek	517,637	31.04%
		Kadın	200,221	12.01%
	Yabancı	Erkek	2,069	0.12%
		Kadın	875	0.05%
60 Yaş +	Yerli	Erkek	97,828	5.87%
		Kadın	44,630	2.68%
	Yabancı	Erkek	597	0.04%
		Kadın	233	0.01%
Toplam	Yerli	Erkek	1,217,351	73.00%
		Kadın	443,596	26.60%
	Yabancı	Erkek	4,859	0.29%
		Kadın	1,884	0.11%
	Toplam	Erkek	1,222,210	73.29%
		Kadın	445,480	26.71%
Genel Toplam			1,667,690	100.00%

Kaynak: Takasbank A.Ş.

Sayıda en ağırlıklı yatırımcı kategorisini 20-39 yaş aralığındaki T.C. vatandaşı erkekler oluşturmaktadır. Toplam yatırımcıların %36'sı bu kategoridedir.

İKAMETGAHA GÖRE YATIRIMCILAR

Bu bölümdeki yatırımcılar yerleşim yerlerine göre sıralanmıştır. Tabloda "Yurtdışı" olarak gösterilenler, yurtdışında yerleşik T.C. vatandaşı ve yabancı uyruklu kişileri kapsamaktadır.

Yatırımcıların önemli bir çoğunluğu İstanbul'da ikamet etmektedir. İstanbullu yatırımcılar toplam bireysel portföylerin %54'üne sahiptir. Kişi başına en yüksek ortalama portföy büyüklüğüne sahip olan yatırımcılar da İstanbul'da yerleşiktir.

Yatırımcı sayısına göre sıralanmış ilk 10 il, toplam yatırımcıların %70'ini barındırmaktadır. Bu illerdeki yatırımcılar ise toplam hisse senetlerinin %82'sine sahiptir. Diğer 71 ildeki yatırımcıların portföyleri, toplamın %16'sını oluşturmaktadır.

İstanbullu yatırımcılar en yüksek ortalama portföy değerine sahiptir.

Hisse senedi portföylerinin %82'si 10 ilde bulunmaktadır.

Bireysel Yatırımcı Sayılarına Göre Sıralanmış İlk 10 İl

İl Adı	Erkek	Kadın	Bireysel Yatırımcı Sayısı	Yatırımcı Payı	Portföy Değeri (milyar TL)	Portföy Değeri Payı	Ortalama Portföy (milyon TL)
İstanbul	67.83%	32.17%	508,688	30.50%	5,035,685	53.86%	9,899
Ankara	70.02%	29.98%	200,988	12.05%	898,018	9.60%	4,468
İzmir	68.46%	31.54%	175,429	10.52%	707,974	7.57%	4,036
Bursa	75.38%	24.62%	62,653	3.76%	269,684	2.88%	4,304
Antalya	74.95%	25.05%	44,509	2.67%	177,402	1.90%	3,986
Adana	73.55%	26.45%	43,204	2.59%	196,487	2.10%	4,548
Balıkesir	74.98%	25.02%	33,918	2.03%	113,650	1.22%	3,351
Kocaeli	77.31%	22.69%	32,506	1.95%	106,932	1.14%	3,290
İçel	75.57%	24.43%	31,627	1.90%	108,945	1.17%	3,445
Manisa	76.72%	23.28%	30,158	1.81%	80,221	0.86%	2,660
İlk 10 İl			1,163,680	69.78%	7,694,998	82.30%	6,613
Diğer 71 İl			496,006	29.74%	1,520,764	16.27%	3,066
Yurtdışı	75.35%	24.65%	8,004	0.48%	134,068	1.43%	16,750
Genel Toplam	73.29%	26.71%	1,667,690	100.00%	9,349,830	100.00%	5,606

Kaynak: Takasbank A.Ş.

En düşük yatırımcı sayısı 867 kişi ile Bayburt, 926 kişi ile Ardahan'dadır. İl bazında en düşük portföy değerleri toplam 1,3 trilyon TL ile Ardahan'da ve 1,4 trilyon TL ile Muş'tadır.

Yatırımcı başına en yüksek portföy değerinde İstanbul'un ardından Kayseri ve Düzce gelmektedir.

Ortalama portföy değerleri, illerin toplam portföy değerinin toplam yatırımcı sayılarına bölünmesi suretiyle elde edilmiştir. İstanbul'un ardından Kayseri ve Düzce, kişi başına en yüksek hisse senedi portföyüne sahip illerdir. En düşük ortalama portföy değeri ise, kişi başına 1,2 milyar TL ile Muş'taki ve 1,3 milyar TL ile Tunceli'deki yatırımcılara aittir. Yurtdışında yerleşik yatırımcıların ortalama portföy büyüklükleri genel ortalamanın üç katına yakındır.

Yatırımcı Başına Ortalama Portföy Büyüklüğüne Göre Sıralanmış İlk 10 İl

İl Adı	Erkek	Kadın	Bireysel Yatırımcı Sayısı	Yatırımcı Payı	Portföy Değeri (milyar TL)	Portföy Değeri Payı	Ortalama Portföy (milyon TL)
İstanbul	67.83%	32.17%	508,688	30.50%	5,035,685	53.86%	9,899
Kayseri	81.63%	18.37%	13,972	0.84%	96,715	1.03%	6,922
Düzce	80.30%	19.70%	1,071	0.06%	6,260	0.07%	5,845
Rize	84.48%	15.52%	4,511	0.27%	24,152	0.26%	5,354
Niğde	82.36%	17.64%	3,646	0.22%	16,709	0.18%	4,583
Adana	73.55%	26.45%	43,204	2.59%	196,487	2.10%	4,548
Gaziantep	80.88%	19.12%	14,062	0.84%	63,712	0.68%	4,531
Ankara	70.02%	29.98%	200,988	12.05%	898,018	9.60%	4,468
Bursa	75.38%	24.62%	62,653	3.76%	269,684	2.88%	4,304
Nevşehir	86.60%	13.40%	4,709	0.28%	19,681	0.21%	4,179
İlk 10 İl			857,504	51.42%	6,627,104	70.88%	7,728
Diğer 71 İl			802,182	48.10%	2,588,658	27.69%	3,227
Yurtdışı	75.35%	24.65%	8,004	0.48%	134,068	1.43%	16,750
Genel Toplam	73.29%	26.71%	1,667,690	100.00%	9,349,830	100.00%	5,606

Kaynak: Takasbank A.Ş.

Cinsiyet bazındaki dağılımda ise bayan yatırımcıların en yüksek oranda olduğu İstanbul'un ardından İzmir ikinci sırada gelmektedir. Bayan yatırımcı oranının en düşük olduğu iller ise %5,3 ile Şırnak ve %6,5 ile Batman'dır.

İl nüfuslarına oranla yatırımcı sayıları, hisse senedi yatırıma olan ilginin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Buna göre, Karabüklü yatırımcıların toplam il nüfusu içindeki oranı çok farklı bir biçimde öndedir. Bu durumun Kardemir A.Ş. hisse senedi sahipliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bireysel yatırımcı sayısının ülke nüfusuna oranı %2,35'tir. En yüksek yatırımcı sayısına sahip ilk on ilin ortalamasının genel ortalamanın iki katına yakın olduğu görülmektedir. Nüfusa oranla en düşük yatırımcı sayısına sahip iller Muş ve Şanlıurfa'dır.

Genel toplam satırında görülen bireysel yatırımcı sayısının bir önceki tablo ile farklı olması yurtdışında yerleşiklerin hesaplarından kaynaklanmaktadır.

Yatırımcı Oranına Göre İlk 10 İl			
İl Adı	Nüfus 2003	Bireysel Yatırımcı	Yatırımcı/Nüfus
Karabük	215,630	19,389	8.99%
İzmir	3,552,872	175,429	4.94%
Ankara	4,213,357	200,988	4.77%
İstanbul	10,833,615	508,688	4.70%
Muğla	756,997	24,114	3.19%
Balıkesir	1,096,139	33,918	3.09%
Denizli	871,902	26,773	3.07%
Uşak	328,694	9,313	2.83%
Bursa	2,274,480	62,653	2.75%
Zonguldak	594,418	16,166	2.72%
İlk 10 İl	24,738,104	1,077,431	4.36%
Diğer 71 İl	45,973,896	582,255	1.27%
Genel Toplam	70,712,000	1,659,686	2.35%

Kaynak: Takasbank A.Ş., DİE

Bireysel yatırımcıların iller bazında dağılımı verilerinin ardından, aşağıdaki tabloda gerçek ve tüzel tüm yatırımcıları kapsayan bakiyesiz hesap oranları sunulmuştur. Bakiyesiz hesap sahipleri, yatırım işlemlerine aşına, bir yatırım hesabı sahibi olan, fakat verilerin alındığı tarih itibarı ile hisse senedi yatırımı olmayan yatırımcıların bir göstergesidir.

Bakiyesiz hesap oranları en yüksek iller Doğu ve Güneydoğu bölgesindedir. En düşük bakiyesiz yatırımcı oranı, veya başka bir ifade ile bakiyeli yatırımcı oranları en yüksek olan iki il, Karabük ve Uşak'tır.

Bayan yatırımcı oranının en yüksek olduğu iki il İstanbul ve İzmir'dir.

Nüfusa oranla hisse senedi sahipliğinde İstanbul dördüncü sıradadır.

Toplam yatırımcı sayısı nüfusun %2,35'idir.

Bakiyeli hesap oranı en yüksek iki il Karabük ve Uşak'tır.

Bakiyesiz Yatırımcı Oranına Göre İlk 10 İl			
İl Adı	Bakiyesiz Yatırımcı	Toplam Yatırımcı	Bakiyesiz/Toplam
Hakkari	718	1,229	58.42%
Gaziantep	8,197	14,108	58.10%
Ardahan	521	926	56.26%
Şırnak	781	1,417	55.12%
Şanlıurfa	2,439	4,443	54.90%
Ağrı	894	1,630	54.85%
Mardin	1,550	2,922	53.05%
Tokat	3,470	6,551	52.97%
Bartın	1,901	3,653	52.04%
Amasya	2,641	5,079	52.00%
Yurtdışı	6,479	12,234	52.96%
Genel Toplam	769,810	1,676,528	45.92%

Kaynak: Takasbank A.Ş.

Hisse senedi piyasasından çıkan yatırımcı sayısı yeni katılanlardan daha fazladır.

Yatırımcı profili ile ilgili tüm verileri özetlemek gerekirse, hisse senedi piyasasına yeni yatırımcılar katılmıştır. Fakat, hisse senetlerini satıp piyasadan çekilen yatırımcı sayısı çok daha fazla olmuştur.

Yabancı yatırımcıların hisse senedi piyasasındaki ağırlığı artmıştır. Yurtiçi kurumsal yatırımcı boyutu çok düşük kalmaktadır.

120.152 gerçek kişi toplam bireysel portföylerin %87'sini elinde tutmaktadır. 843 kurum ise toplam kurum portföylerinin %99'una sahiptir.

Yatırımcıların yaşı arttıkça kişi başına ortalama hisse senedi portföyü artmaktadır. Yatırımcıların önemli çoğunluğunu 40 yaşın altındaki T.C. vatandaşı erkekler oluşturmaktadır. Yatırımcıların dörtte üçü erkek, %99,6'sı T.C. vatandaşıdır.

Bireysel yatırımcıların %31'i İstanbul'da ikamet etmekte olup, bu yatırımcılar toplam bireysel portföylerin %54'üne sahiptir.

YABANCI YATIRIMCILAR

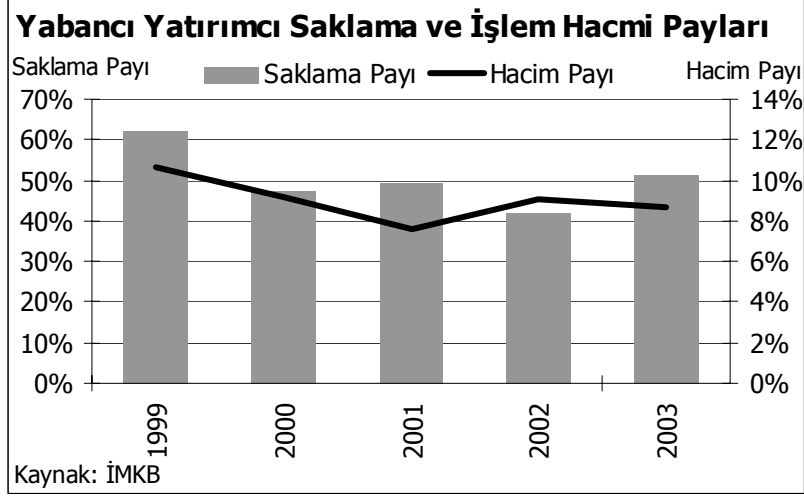
Yabancı yatırımcıların varlığı ve boyutu, ülkenin sermaye piyasasının güvenilirliğinin göstergesidir.

Yabancı yatırımcılar, bir ülkenin sermaye piyasasında yatırımcı tabanını genişletmenin yanı sıra yeni sermaye akışı sağlamaları açısından da önemli olmaktadır. Öte yandan, yabancı yatırımcıların varlığı ve boyutu, ülkenin sermaye piyasasının güvenilirliğinin de bir göstergesidir.

İMKB içinde yabancı yatırımcıların önemli bir payı bulunmaktadır.

Hisse senetleri piyasamızda yabancı yatırımcıların önemli bir payı bulunmaktadır. 2003 yılı sonu itibarı ile İMKB şirketlerinin halka açık kısmının %51'i Takasbank nezdindeki yabancı yatırımcıların saklama hesaplarında bulunmaktadır. 2002 yılında yabancı yatırımcıların saklama bakiyelerinin toplamdaki payı %42 idi.

Yabancı yatırımcıların işlem hacmindeki payı ise 2002 yılında %9,1 iken, 2003 yılında küçük bir gerilemeyle %8,7'ye inmiştir.

Yabancı Yatırımcı Portföy Büyüklükleri

Dolar bazında rakamlara bakıldığında, 1999-2002 döneminde yabancı yatırımcıların portföy büyüklüğü ve işlem hacimlerinin düzenli olarak azaldığı gözlemlenmektedir. Fakat 2003 yılında trend tersine dönmüştür. Saklama bakiyeleri %160, işlem hacimleri ise %35 oranında artmıştır. İkincil piyasadaki hisse senedi işlemleriyle sağlanan net yabancı sermaye girişi ise, 1999 yılı seviyesinde, 1 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

2003 yılında yabancı yatırımcıların portföy büyüklükleri ve işlem hacimleri artmıştır.

Yabancı Yatırımcı Verileri	Saklama Bakiyesi	İşlem Hacmi	Net Alış/Satış
(milyon \$)			
1999	15,358	17,879	1,024
2000	7,404	33,410	-3,134
2001	5,635	12,139	509
2002	3,450	12,869	-15
2003	8,954	17,334	1,010

Kaynak: İMKB

Saklama bakiyelerine bakıldığında, 1999 yılından bu yana yabancı yatırımcıların portföy değerlerinin 6,4 milyar \$ azaldığı görülmektedir. Düşüşün iki kaynağı olabilir; net sermaye çıkışı ve portföy değer azalışı. Aynı dönemde yabancı yatırımcıların ikincil piyasadaki net satışları (sermaye çıkışı) 607 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir.

Yukarıdaki verilerden izleneceği üzere, saklama bakiyelerindeki azalış yabancı sermaye çıkışından değil, ağırlıklı olarak piyasanın performansına bağlı olan değer düşüşünden kaynaklanmaktadır. Değer düşüşünü bulmak için biraz daha detaylı inceleme yapılması gerekmektedir. Aşağıdaki tablo değer düşüşünün boyutunu hesaplamaya dönük olarak hazırlanmıştır.

	Yabancı Yatırımcı Verileri				
	Saklama (milyon \$) Bakiyesi	Birincil Piyasa Alış*	İkincil Piyasa Alış/Satış**	Net Sermaye Giriş/Çıkışı	Portföy Değer Artış/Azalışı
1999	15,358	10	1,024	1,034	10,624
2000	7,404	2,677	-3,134	-457	-7,497
2001	5,635	10	509	518	-2,287
2002	3,450	64	-15	49	-2,234
2003	8,954	82	1,010	1,091	4,413

Kaynak: İMKB

*: Birincil piyasa işlemleri birincil ve ikincil halka arzlarda yabancı yatırımcıların aldığı hisse senedi tutarlarını göstermektedir.

** : İkincil piyasa işlemleri İMKB hisse senedi piyasasındaki net alımlar-net satışlar rakamından oluşmaktadır.

Yabancı yatırımcılar halka arzlar yolu ile de yatırım yapmaktadırlar.

Tabloda "İkincil Piyasa Net Alış/Satış" sütununda, yabancı yatırımcıların İMKB'de gerçekleştirdikleri net hisse senedi alış-satış işlemleri gösterilmektedir. Fakat, bunun haricinde yabancı yatırımcılar birincil ve ikincil halka arzlar yoluyla da hisse senedi yatırımı yapmaktadırlar. Yabancı sermaye yatırımlarını görebilmek için birincil piyasa işlemlerini de dikkate almak gerekmektedir. Bu işlemler tabloda "Birincil Piyasa Alış" sütununda gösterilmiştir.

"Net Sermaye Giriş/Çıkışı", yabancı yatırımcıların birincil ve ikincil piyasada yaptıkları yatırımların toplamını göstermektedir.

2003 yılına bakıldığında yabancıların ikincil piyasadaki net hisse senedi alışlarının 1 milyar \$'a ulaştığı görülmektedir.

2003 yılında yabancı yatırımcılar 1,1 milyar \$'lık hisse senedi almışlardır.

2003 yılında yapılan iki adet birincil halka arz da borsada satış yöntemi ile yapılmıştır. Dolayısıyla, yabancı yatırımcıların alışları varsa, bu işlemler borsada gerçekleşmiş ve "İkincil Piyasa Net Alış/Satış" sütununa yansımıştır. Bunun haricinde, yabancı yatırımcılar ikincil halka arzlarda 82 milyon \$ tutarında hisse senedi almışlardır. Böylece, birincil ve ikincil piyasa yatırımlarının toplamı 1,1 milyar \$'a ulaşmıştır.

Net yabancı sermaye giriş/çıkışlarının ardından portföy değer kaybı veya kazancı hesaplanabilmektedir. Saklama bakiyeleri yıl sonu itibarı ile portföy büyüklüklerini vermektedir. Diğer sütunlar ise yıl içi toplamlarıdır. Portföy değer artış/azalışının hesaplanmasını bir örnekle açıklamak faydalı olacaktır.

2003 yılında yabancı yatırımcıların portföy değer artış kazançları 4,4 milyar \$ olmuştur.

2002 yılı sonunda 3.450 milyon \$ olan saklama bakiyesi, yabancı yatırımcıların 2003 yılına girerken sahip oldukları portföy büyüklüğünü göstermektedir. Yıl içinde yabancılar, halka arzlarda 82 milyon \$, ikincil piyasada ise 1.010 milyon \$ tutarında alış yapmışlar ve net pozisyonları 1.091 milyon \$ artmıştır. Dolayısıyla, yabancı yatırımcıların 2003 yılı sonunda 4.541 milyon \$'lık (=3.450+1.091) portföye sahip olmaları beklenmektedir. Fakat, 2003 yılı sonunda yabancı yatırımcılar 8.954 milyon \$'lık portföye sahip olduklarından, portföy değer

artışının 4.413 milyon \$ (=8.954-4.541) olarak gerçekleştiği hesaplanmaktadır.

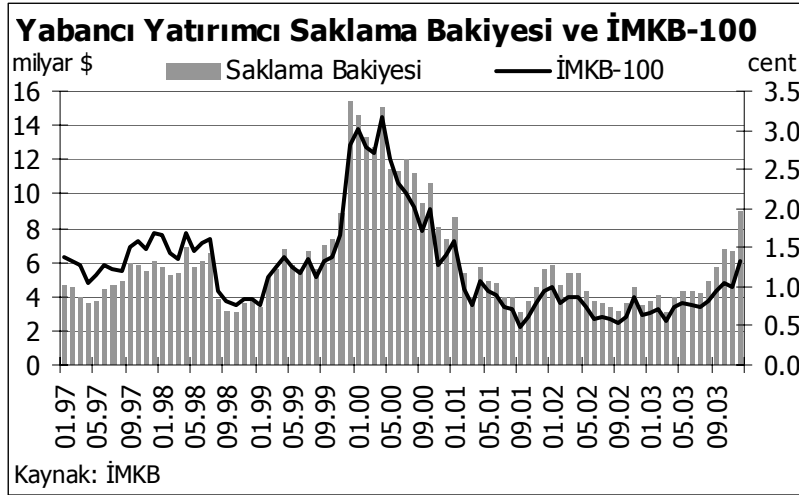
Özet olarak, yabancı yatırımcılar 2003 yılına 3.450 milyon \$'lık portföy değeri ile girmişler, 1.091 milyon \$'lık daha yatırım yapmışlar ve yıl sonunda 8.954 milyon \$'lık portföy değerine ulaşmışlardır. Yıllık portföy değer artış kazançları ise 4,4 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Bu hesaplamalar ışığında, 1999-2003 yılları arasındaki son dört yılda saklama bakiyelerinin düşüşünün kaynağına bakılırsa, yabancıların kriz ortamına rağmen net 1,2 milyar \$ alış yaptıkları, buna karşın portföy değerlerinin toplamda 7,6 milyar \$ azaldığı, sonuçta da saklama bakiyelerinin 6,4 milyar \$ düştüğü görülmektedir.

2003 yılındaki portföy değer artışları, yabancı yatırımcıların geçmiş yıllardaki kayıplarını telafi etmekten henüz uzak kalmaktadır.

Özetle, yabancı yatırımcıların, incelenen dönemde hisse senedi piyasasında kalmaya devam etmelerine, hatta yatırımlarını bir ölçüde artırmış olmalarına rağmen, piyasanın performansından dolayı saklama bakiyeleri azalmıştır.

Piyasanın performansı ile yabancı yatırımcı portföylerinin değeri arasındaki ilişki aşağıdaki grafikte daha açık olarak görülmektedir.

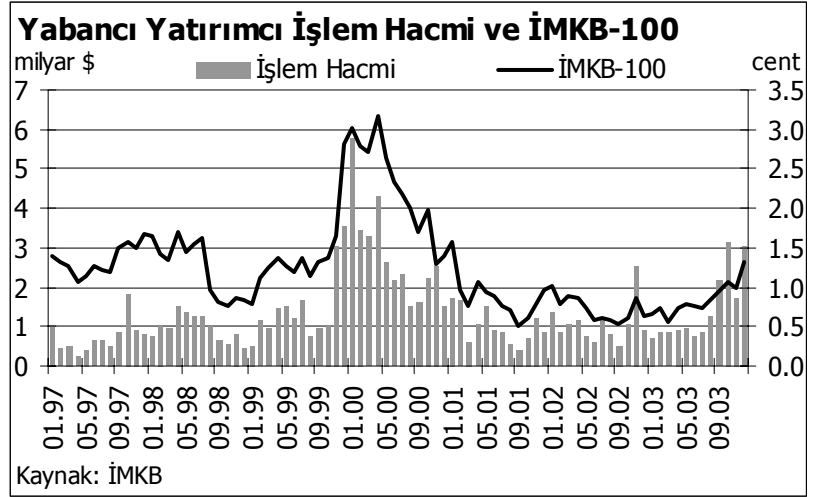

Yabancı Yatırımcı İşlemleri

Saklama bakiyelerinin ardından yabancı yatırımcı aktivitesi ile ilgili önemli bir gösterge olarak işlem hacimleri incelenebilir. Aşağıdaki grafikte yabancı yatırımcı işlem hacimleri ile dolar bazında İMKB-100 endeksi sunulmaktadır.

Kriz ortamına rağmen yabancı yatırımcılar son dört yılda net 1,2 milyar \$ yatırım yapmışlardır.

Fakat, halen geçmiş yıllardaki zararlarını kapatamamışlardır.

Yabancı yatırımcı işlem hacminin en yüksek olduğu ay Ocak 2000'dir.

Yabancı yatırımcıların en yüksek işlem hacmine sahip oldukları ay 5,8 milyar \$ ile Ocak 2000'dir. En düşük işlem hacmi ise aylık 251 milyon \$ ile Nisan 1997'de gerçekleşmiştir.

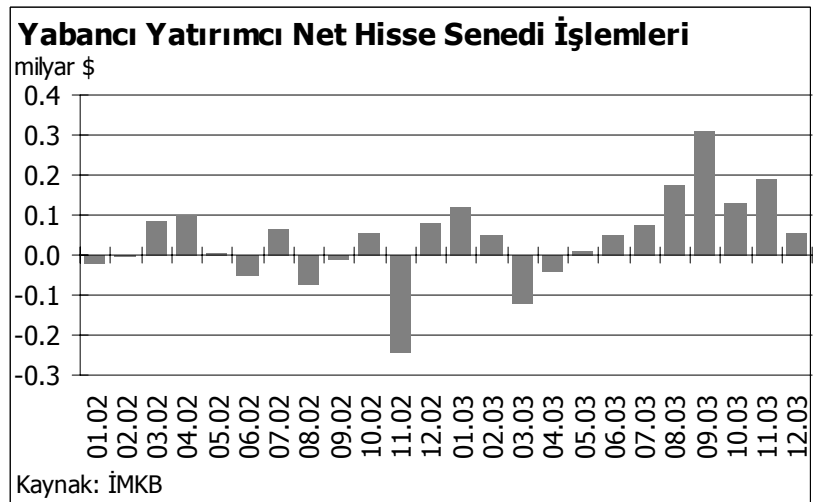
Yabancı yatırımcıların en yüksek aylık işlem hacmi payı %15 olmuştur.

Toplam İMKB hisse senedi işlem hacmi içindeki paylarına bakıldığında, yabancı yatırımcılar en yüksek işlem hacmi payına %14,6 ile Ağustos 1999'da ulaşmışlardır. 17 Ağustos 1999 depreminin olduğu ay İMKB bir süre kapalı kalmış, aylık toplam işlem hacmi de oldukça düşük bir seviyede gerçekleşmiştir. Bu düşük hacim içinde yabancı yatırımcıların payı yüksek kalmıştır.

İşlem hacminde yabancı yatırımcı payı aylık %5'in altına düşmemiştir.

En düşük hacim payı ise %4,9 ile Mart 1997'de gerçekleşmiştir. Diğer bir deyişle, yabancı yatırımcıların İMKB'nin aylık işlem hacmi içindeki payı %5'in altına düşmemiştir.

Aylık bazda işlem hacmi kadar önemli bir başka veri ise net sermaye giriş-çıkışının göstergesi olan net hisse senedi alış-satış rakamlarıdır. Aşağıdaki grafik aylık bazda net yabancı yatırımcı işlemlerini göstermektedir.

2002 yılının 5 ayında yabancı yatırımcılar net alıcı, 7 ayında net satıcı iken, 2003 yılının 10 ayında net alıcı, 2 ayında net satıcı konumundadırlar. 2003 yılında yabancı yatırımcıların düzenli olarak alış yönünde hareket ettikleri görülmektedir.

Aylık bazda veriler incelendiğinde, yabancı yatırımcıların en yüksek net alıcı oldukları ay 311 milyon \$ ile Eylül 2003 olmuştur. Net satışların en yüksek olduğu ay ise 1,4 milyar \$ ile Ocak 2000'dir. Ocak 2000, aynı zamanda 5,8 milyar \$ ile yabancı işlem hacminin en yüksek seviyeye ulaştığı aydır.

Yabancı yatırımcıların en yüksek getiri sağladıkları ay, aylık %71 getiri ile Aralık 1999 iken, portföy değer artışından kazançları bir ayda 6,4 milyar \$ olmuştur. En yüksek kayıp Şubat 2001'de %40 oranında gerçekleşmiş olup, portföy değerleri 3,4 milyar \$ azalmıştır.

Getiri Karşılaştırması

Yabancı yatırımcıların portföy değerlerini ve alım-satım işlemlerini inceledikten sonra, yatırımlarından elde ettikleri ortalama getiriler de hesaplanabilmektedir. Fakat, buna geçmeden önce yerli yatırımcılar ile bazı kıyaslamalar yapmak gerekmektedir.

Aşağıdaki tablo yabancı yatırımcılar için olan tablo ile benzer şekilde hazırlanmıştır. Saklama bakiyesi, İMKB'de işlem gören şirketlerin halka açık kısmının piyasa değerinden yabancı yatırımcıların saklama bakiyesi çıkarılarak bulunmuştur. Birincil piyasa alışları, birincil ve ikincil halka arzlarında yerli yatırımcının yatırım yaptığı tutarları göstermektedir.

Yerli Yatırımcı Verileri				
	Saklama	Birincil	İkincil	Portföy
(milyon \$)	Bakiyesi	Piyasa Alış*	Piyasa Net Alış/Satış**	Değer Artış/Azalışı
1999	9,273	99	-1,024	6,744
2000	8,206	1,765	3,134	-5,966
2001	5,750	0	-509	-1,947
2002	4,745	168	15	-1,189
2003	8,505	7	-1,010	4,763

Kaynak: İMKB

*: Birincil piyasa işlemleri birincil ve ikincil halka arzlarında yerli yatırımcıların aldığı hisse senedi tutarlarını göstermektedir.

** : İkincil piyasa işlemleri yabancı yatırımcıların tersi pozisyonu göstermektedir.

"İkincil Piyasa Net Alış/Satış" sütunu yabancı yatırımcıların net alış/satış işlemlerinin tersidir. Yatırımcılar yabancı ve yerli olarak iki gruba ayrılabilir ve İMKB'deki alım-satım işlemlerinin bu iki grup arasında gerçekleştiği düşünülebilir. Yabancı yatırımcılar pozisyonlarını artırıyorsa yerli yatırımcıların pozisyonu azalıyor demektir.

Yabancı yatırımcılar 2003 yılının 10 ayında net alıcı, 2 ayında net satıcı olmuşlardır.

En yüksek net alım tutarı aylık 311 milyon \$ olmuştur.

Yerli ve yabancı yatırımcıların getirileri kıyaslanabilmektedir.

İMKB'deki işlemlerin tarafları yerli ve yabancı yatırımcılardır.

Bu verilerle, yerli yatırımcıların "Portföy Değer Artış/Azalışı" daha önce açıklandığı şekilde hesaplanmıştır.

Yerli ve yabancı yatırımcıların ortalama portföy getirilerinin karşılaştırmalı tablosu, kıyaslama açısından dolar bazında İMKB-100 endeksinin getirileri ile beraber aşağıda sunulmuştur.

	İMKB-100 Yatırımcıların Getirisi	Yabancı Yatırımcıların Getirisi	Yerli Yatırımcıların Getirisi
1999	239%	224%	267%
2000	-50%	-50%	-42%
2001	-32%	-29%	-25%
2002	-34%	-39%	-20%
2002	111%	97%	127%

Kaynak: İMKB

Yatırımcı gruplarının getirisi, yıllık portföy değer artış/azalışının toplam yatırım tutarına bölünmesi ile bulunmuştur. Toplam yatırım tutarı, yıl başındaki portföy büyüklüğüne yıl içinde yapılan birincil ve ikincil piyasa yatırımlarının eklenmesi ile bulunmaktadır.

2003 yılında yerli yatırımcıların dolar bazında getirileri %127 olmuştur.

Örneğin, yerli yatırımcılar 2003 yılı başında 4.745 milyon \$'lık portföye sahiptir. Yıl içinde 7 milyon \$ tutarında halka arzlar da alışı, 1 milyar \$ ikincil piyasada satış yapmışlardır. Böylece toplam yatırım tutarları 3.742 milyon \$ olmuştur. Fakat, 2003 yıl sonunda saklama bakiyeleri 8.505 milyon \$'a çıkmıştır. Saklama bakiyelerindeki artış, portföy değerlerindeki 4.763 milyon \$'lık artıştan kaynaklanmıştır. Dolayısıyla, yerli yatırımcıların 2003 yılı getirileri %127 olarak hesaplanmaktadır.

Son beş yılda yerli yatırımcılar düzenli olarak yabancıların üzerinde getiri sağlamışlardır.

Tablodan görüleceği üzere, son beş yılda yerli yatırımcılar düzenli olarak yabancı yatırımcıların üzerinde getiri sağlamışlardır.

Ortalama Elde Tutma Süresi

Portföy büyüklükleri, işlem hacimleri ve getirilerinin ardından yabancı yatırımcıların ortalama yatırım vadeleri ile ilgili göstergelere de bakmak yararlı olacaktır.

Yabancı Yatırımcıların Ortalama Yatırım Vadeleri				
	Ortalama Portföy Büyüklüğü	İşlem Hacmi	Devir Hızı (Oran)	Ortalama Elde Tutma Süresi (Gün)
1999	6,927	17,879	2.58	283
2000	11,440	33,410	2.92	250
2001	4,849	12,139	2.50	292
2002	4,265	12,869	3.02	242
2003	5,069	17,334	3.42	213

Kaynak: İMKB

Ortalama elde tutma süresini hesaplamak için yabancı yatırımcıların ay sonları itibarı ile Takasbank'ta bulunan saklama bakiyelerinin ortalaması alınmış ve Ortalama Portföy Büyüklüğü rakamına ulaşılmıştır. Yıllık toplam işlem hacmi, yıl içindeki ortalama portföy büyüklüğüne bölünerek ortalama portföyün kaç katı kadar işlem yapıldığını gösteren Devir Hızı hesaplanmıştır. Devir Hızı, aynı zamanda portföyün yıl içinde kaç defa değiştirildiğinin de göstergesidir. Devir Hızı gün bazında hesaplandığında ise, portföyün Ortalama Elde Tutma Süresine ulaşılmaktadır.

Devir Hızı, ortalama elde tutma süresinin göstergesidir.

Devir Hızının anlaşılmasını kolaylaştırmak için bir örnek açıklayıcı olacaktır. Yılbaşında 100 \$'lık alım yaparak bir portföy oluşturulsun. Daha sonra bu portföy 100 \$'a satılıp başka hisselerle 100 \$'lık yatırım yapılsın ve yıl sonunda bu yatırım da 100 \$ karşılığında satılsın. İşlem hacmi 400 \$, yıl içindeki ortalama portföy büyüklüğü 100 \$ olacaktır. Devir Hızı 4 olarak hesaplanmaktadır. Portföy ise iki defa değişmiştir. Öncelikle, yılbaşında yeni bir portföy oluşmuştur, sonra o likide edilerek yeni bir portföy oluşturulmuştur. Özetle portföy, Devir Hızının yarısı kadar defa değişmiştir. Portföyün ortalama elde tutma süresi ise 6 aydır.

Bu hesaplamalar ışığında görüldüğü üzere, 2003 yılına kadar yabancı yatırımcılar portföylerini ortalama 250-300 günde bir değiştirmişlerdir. 2003 yılında ise ortalama elde tutma süresi 213 güne gerilemiştir. Diğer bir deyişle, 2003 yılında yabancı yatırımcıların ortalama yatırım vadesi 8 aydan 7 aya gerilemiştir.

Yabancı yatırımcıların ortalama yatırım vadesi 8 aydan 7 aya inmiştir.